Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

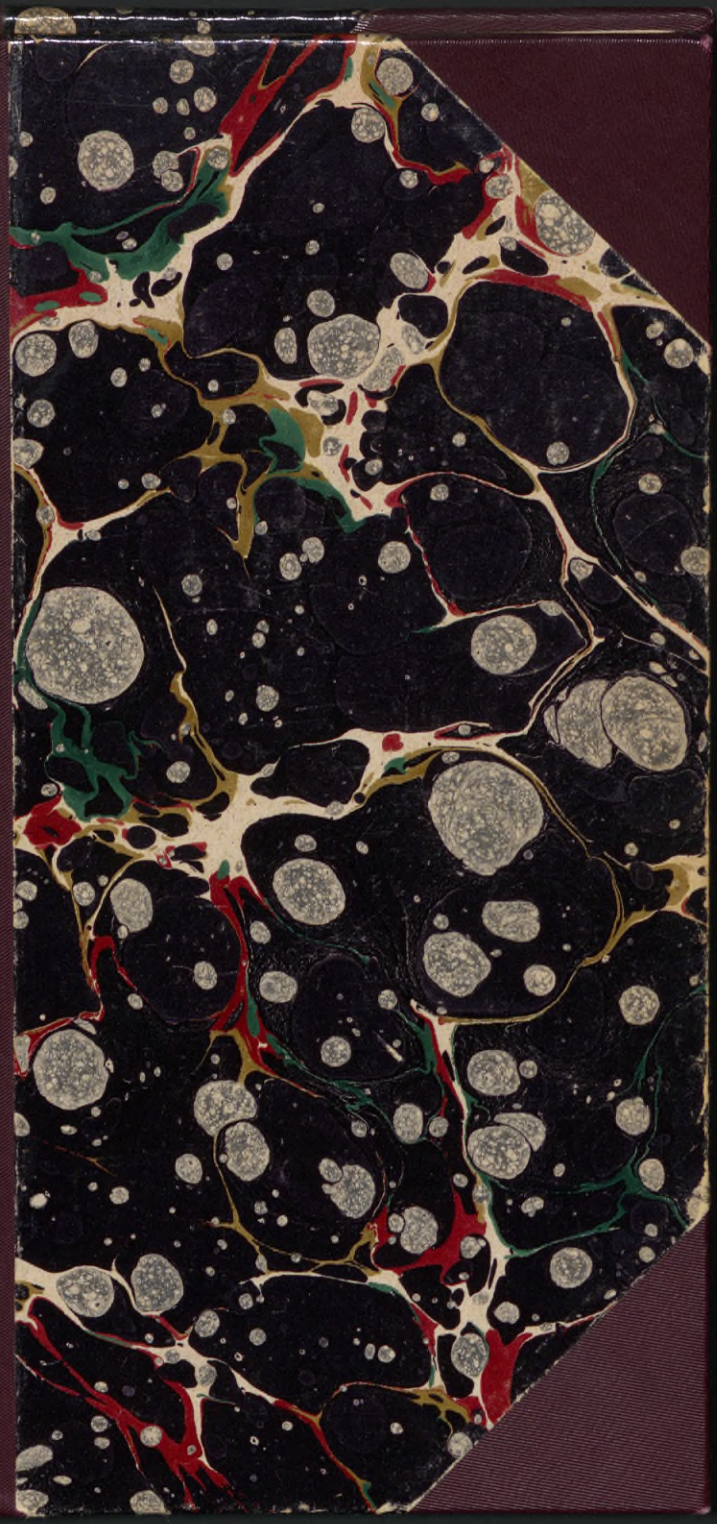

BIBLIOTEK · GÖTEBORGS · UNIVERSITETS ·

Allmänna Sektionen

Litt.
Sv.

JOSEF KJELLGREN

KUNGL. JUSTITIE DEPA

OCCIDENT

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

Tiden

OCCIDENT

Stockholm
Tryckeriaktiebolaget
Tiden
1933

JOSEF
KJELLGREN

OCCIDENT

Dikter

GÖTEBORGS STADSBIBLIOTEK

Endast sysslolöshet föder svårmodets sånger,
visst har även jag grubblat i tunga ord —
ty den hederliga dagkarlsmödan sviker ibland —
och minns att vi alla gått i många världsstäder
och rolöst räknat trottoarernas kantstenar.

Under våra fötter har vi då förnummit
en sträv melodi från hemlandet,
från Bohuslän, vars klippor i tung, grå granit
blickat upp mot oss från gatornas döda stenögon
ute i ett arbetslöst Europa.

1

OCCIDENT

Med vår båls svett,
med våra skuldrors styrka,
med våra armars muskler
bygger vi
på gamla ruiner
en ny ung värld
ofullbordad —

Okända,
ur djupen av
hungriga folkvågor,
har vi avlats
vid vägkanterna.

Vilka är vi
var plantades vi,
var såddes
vårt släktes säd —?

Främmande stammar,
svultna människor
kommande varifrån —?
har bränt och byggt
har härjat och hägnat
den jord vi kallar för vår —
den jord som slösande
skänker oss av sina rikedomar.

Vår jord? — Nej!
Endast ett lån att förvalta,
endast en dröm att förverkliga.
Vi måste ständigt veta:
vi är okända på vandring.
Ingen har kunskap om oss,
ingen vet varifrån vi kommer,
ingen vet vart vi går.

Våra ringlande lägereldar
visar vägen från mörkret
till mörker igen.
Okända,
men vid varje rastställe
gör vi i glädje vår plikt,
drager något nytt, något underfullt
ur jordens givande sköte
och reser det med våra händer
högt mot himlens stjärnor.

Vem kan säga
vad som är vårt.
Och vem kan säga
var vi har börjat?

Ofullbordat
är allt som blivit gjort,
och ofullbordat
är allt som vi lämnar efter oss —

Vandra ensam i Piccadillys ljus
och genom East Ends fattigdom.
Upplev Hamburgs hemlöshet
och lyssna övergiven till
krogarnas vassa, giriga
skratt i Marseille.

Leds vid badorternas spleen
och gräms över grändernas nöd.

Vad bjuder dig Europas städer:
lyx och överflöd,
— djupaste fattigdom!
Nattrestaurangernas glädjeskratt
och arbetsmorgnarnas tunga hopplöshet!

Lär känna platserna
för miljoner människors vardag.
Lär känna vår tids levande sfinxer,
de alltid hungriga världsstäderna.
Gå nära, nära deras ansikten,
forska där efter gemensamhet
och du skall finna ett enda:
hunger, hunger!

Hunger efter bröd,
hunger efter förströelse —
men ingenting annat,
du ensamma sökare.

RUINER

Som en skara spöken,
uppvuxna ur det förgångna
— hotande framtiden
står städernas utkantsruiner
i den sena aftonsolens sken.

Här dröjer många mörka minnen
i murarnas svarta skuggor.
— Och tistlarna
som varpar sin gröna matta,
spindelvävarna
som glittrar i gluggarna —
försöker förgäves dölja
det som många vill glömma.

Ruiner på en vandrares väg:

från Nordsjön till Medelhavet
står de i tusental, tusental
som skrämmande epitafier
över det som en gång har varit,
och som hotande varsel
om det som en gång skall komma.

Här har funnits hem och härd.
Och de sönderfallna murarna
står som stumma ångestskrin
för det som skövlats och brutits sönder.

— Låt oss icke gräva i det förgångna,
säger någon,
— kanske, kanske har de som bott här
gått mot något större och ljusare —!

— ja — nej —

Men vi måste ändock minnas allt
när vi ser bilden av det rika liv
som leves just nu
i byarnas grönskande oaser.

—:
lantgårdarnas feta svinhjordar
bökar efter ollon mellan ruinernas stenar,
och tillsammans med skördetrötta lantarbetare
söker de rödbrokiga boskapsflockarna
middagstimmans svalka under murarna —

Idyllen — svarta förödelsen
den synen måste vi gömma inom oss
vi, alla obetydliga vandrare
som går utmed occidentens många vägar.

Och en gång skall vi så ut vårt vittnesbörd
för världens tusen vindar:
sjungande den nya tidens pastoraler
— med sitt hotfulla, mörka djup —
måste vi uppskrämma människorna
och varna dem
som bor i fredens avlägsna länder.

Skänk oss mod
att stanna i det lägsta
av jordens jobb
— modet
att lära känna nya människor,
fattiga människors ansikten:
allvarliga, sköna.

Skänk oss kraft
att bryta upp och
vandra vidare
när ledan och ensamheten kommer,
ledan med sina ångestvarma händer.

I NORRA FRANKRIKE

Vid Arras rasslade spadarna
och den förbannade jorden jämnades ut.
Under långa, arbetsfyllda månader
kastade vi helande mylla
i skyttegravarnas gyttjiga fåror.

En gång slets den leende bygden
sönder av miljoner projektiler.
Och markens stora grobarhet
förmådde ej hela de djupa såren.

Sjutti glada bondsöner
och en handfull kringdrivare var vi
som långt efter den stora striden,
muntert sjungande Marseljäsen,
plånade ut våra fäders skam
i bygden omkring Arras.

BAKOM DET BORTRUSANDE TÅGET

Bakom det bortrusande tågets kupéfönster
såg jag många människoansikten.
I en virvel av sot och eld
rusade de snabbt förbi —
Och bortom det svarta, rökspyende loket
låg Hollands öde marsklandskap:
de långa sanddynerna som skyddande sträcker
sina förtvinade händer mot havet —

Ensam i det korta gräset på banvallskanten
upplevde jag i en stor minut
bilden av
människoandens eviga kamp
och eviga rastlöshet.

Den överallt framglidande människoströmmen
omsluter mig —
Jag är en atom som uppslukas av massan.
Mitt eget öde i den stora världen:
så ynkligt, grått och litet
när jag speglar det i alla dessa okända
ansikten som glider förbi.

Vad vet jag, vad fattar jag —
Med uppspärrade ögon
klamrar jag mig fast vid förnimmandet,
söker jag få begrepp om någonting:
vad finns bakom kvinnornas klingande skratt,
vad döljer sig bakom männens tomma ord —?
jag söker sekunden
som kastar sitt ljus
över allt!

Bulevarder
badande i neonlampornas ljus.
Människoansikten, människoöden
glimtar till en sekund i skenet,
belyses fullt från en enda sida
och försvinner ut i mörkret igen.

Av alla oräkneliga kvällstimmar
i bulevardernas människoström,
skänk mig en enda sekund som jag får fatta helt,
och jag skall förstå något
som i det tysta, skumma
utspelas runtomkring —

VID GRÄNSEN

I järnvägshallens rörliga liv
(bland smutsiga tiggare
i en avlägsen stad
där Orient och Occident förenas —)
iakttager man den brinnande brådskan
och man lägger märke till den lätta lojheten:

bakom individerna i den brokiga resandeströmmen anar man
tidtabellernas omutliga punktlighet
och Arebejdens fromma får —:
en glimt i stenkolsröken
av ordnad oro
och Österns sagosmuts.

SYMBOL

En blomma står och darrar i alpvinden,
den skälver, skälver och strör ut
sin doft och färg i luftens kristall —

Då jag stiger ner till gruvbyns
svavelmängda luft,
skänk mig minnet av den blomman,
den doften, den färgen.

Därnere möter så mycket ont
därnere förtvinar så mycket rent —
man behöver minnet av något ljust
bland alla mörka symboler —

Låt människornas kamp, deras hårda öden,
deras ljusa timmar
få något av alpvindens lätta lycka.
Låt dem i stenkolsrökens moln
se den rena edelweissen blomma,
och även där ana ett sammanhang
och förstå meningen i det
onda och goda.

MÖTE MED MÄNNISKAN

Landsvägsnattens mörka ridå
slungades plötsligt åt sidan.

Novemberhimlens kraftlösa måne
uppslukades av den brinnande horisontens eld:
konvertrarna i Middlesbroughs stålverk
kräktes ut sin vulkaniska magma,
förvandlande universum till ett hav
av sot och eld och flammor.

NYTT FÖRSÖK

En tidräkning skall vi börja
en ny morgon för den gamla trötta världens ögon,
ett nytt hopp, en ny önskan, ett nytt mål —

Haven har tvättat bort allt kött från sina lik
(de vita skeletten följer med djupvattenströmmarna från kust till kust
och fiskarna kastar åter sin tross vid Skagerack)

Jorden har druckit sina barns blod
(där deras hjärtan slog sina sista, hårda och oroliga slag
skjuter nu den barmhärtiga grönskan upp —)

Glömska

och inga minnen mer.

Hav och jord i ljus.

Inget arv åt oss,

inget gammalt att bära på.

Jorden ung igen

som i tidernas början.

Inget sjukt blod

och förstörda nerver

åt dem som kommer efter.

Ja, vi skall börja en ny tidräkning,
ett nytt år för den gamla, trötta världen,
en eld som bränner bort alla variga sår.

Låt oss sedan strö ut dagg över gräsen —
en ung, orörd jord för våra fötter att beträda.

FOLKVANDRING

I.

Här uppe på åsen i hundlokans dammiga gömma
ser man ut över byn som ligger grå, liten och
trygg
vid den mäktiga, fjärranrinnande västlandsfloden.

Ett följe har gått igenom där i kväll —
ett följe som ses över axlarna
och som följs med spott och spe
och rädda, skygga blickar
varhelst de än dyker upp
ur skogens gröna gömslen
och visar sina trasor
för bygdens burgna folk.

Tysklands hungerhär —
ett följe av utstötta och kringirrande,
svältande människor som träffat samman,
folk från Berlins och Hamburgs proletärkvarter
från Moabits och Barmbecks stenkolssvarta
gränder —
arbetslösa — brödlösa —

2.

Gatorna fyller ej grytorna,
gatorna ger ej gräs att ligga på,
stengränderna är ofruktsamma, sterila.
Städerna är som domareplatser
fyllda av förtvivlade familjer
ropande på bröd för sig och de sina!

Med uppsträckta armar
bedjande —
med stenar i nävarna
befallande —
ropar de nödställda på bröd
för sig och de sina!

Men ingenting finns som fyller grytorna
och stenarna kan ej förvandlas till bröd,
sådant hände för länge, länge sedan.
Nu är de och förblir stenar
som man endast kan krossa rutor med.
Vilka kommer tillbaka
i form av dum-dumkulor
och blommar ut som
rött människoblod i rännstenarna.

3.

Bygd efter bygd genomströvar de,
anklagarna inne från städerna —
Skogen lämnar bär som föda,
skogen lämnar lägerplatser,
skydd, vila och säkra gömslen
för de uthungrade, uttröttade.
Skogen är deras vän och moder,
som i djupet av sin mjuka famn
döljer dem för världens hån —
En skara i den skymmande skogen,
några trasiga, svultna människor,
en handfull av Tysklands tusental
av svältande proletärer.

4.

En ny tids folkvandring,
illa organiserad, dödsdömd.
Människor som lämnat sina boplatser,
människor som rest sig upp för att
vandra, söka —
Inga skövlare, inga härjare,
inget frambrusande erövraretåg,
segerrikt —
bytesrikt —

Historien skall glömma dem.

Inga frustande hästar
smäller hovarna i vägen,
ingen framrullande tross
skakar mellan dikesrenarna,
inga övermodigt hojtande människor
gränslar sadlarna.

Inga gälla,
triumferande trumpetstötar
dånar på deras väg genom ett rike.
Inga brända byar bakom dem,
inga nerstampade boningsplatser,
inga rykande bränder eller skövlade hus.

5.

Nej,
som brottslingar
smyger de sig bort
när de vågat fram
för att tigga
ett stycke bröd.
Som brottslingar
och sjuka djur
blir de bespottade
när de lämnat
den genomströvade
bygden bakom sig.

Och endast om de vände
tillbaka till städerna
med eld och vapen i sina händer.
om de erövrade, betvingade
och förtrampade,
hade historien och samtiden
plats för dem —

6.

Nu lider de tyst, undergivet,
okända och namnlösa.
Nu möter man dem under ensliga vandringar
långt borta från folkrika bygder.
En skara trasiga, fattiga människor
med bleka, tärda ansikten.
Människor som trötta, hopplösa
vilar på de dammiga dikesrenarna
under hundlokans vita blom.

Europas ättlingar och arvtagare:
människor av de stora folkvandringarnas släkte,
människor som bär historiens mantel
under sina smutsiga paltor —

MARSEILLE — ETT ÖGONBLICK

Revolvrarna skällde kort,
mångstämmiga ekot rullade ut över hamnområdet.
Och en människa stöp
ja, en människa stöp framför oss.

Därborta vid trottoarkanten
stod polismännen med rykande vapen.
Från kaféerna gnällde ännu pianolorna
och glädjegatans miljoner ljus
strålande hänryckt.

Kroppen kröp samman i kramp
och den svarta munnen lallade något
tätt tryckt intill de fuktiga gatstenarna.
En människas sista ord
ett liv som flyter bort med några droppar blod.
— Vad har hänt?
Kroppen lyfts upp och bärs undan,
blodet sköljs ner i rännstenen.
Djungeln har inte tid att svara,
kaféernas pianolor gnäller i mekaniskt extas
och glädjegatans miljoner ljus
strålar hänryckt
över kvällens snabba glömska.

WATERLOOPLEINS DAGLIGA MARKNAD

Här säljer vi allt som människor haft bruk för,
allt som är trasigt, söndrigt och uppfrätt av rost.
Se hit ni alla vandrare och köplystna,
kom till oss här på Waterlooplein
ni alla fattiga och utarmade,
kanske det bland trasorna finns något som ni
länge längtat efter
ett billigt ting som ännu kan tjäna sin uppgift i
varsamma händer.
Leta bland lumpen, häv undan högarna av sönder-
sparkade skor och fläckade rockar
Kanske ni längst ner på botten av mitt lager
finner ett sprucket munspel,
eller en låda med byggklossar av mångfärgat trä.

Köp dem, min fru, ge dem åt er lille gosse,
han skall glädjas åt munspelets toner
och hans ögon skall lysa av stolthet
då sagoslottet växer upp framför honom på köksbordet.

Allt har jag, allt finns hos mig
här på Waterlooplein.
Vrakat gods, ägodelar som kastats på sophögarna
och sådant som många människor lämnat efter sig.
Ni nyfikna, ni föraktliga turister
som kommer från den svalkande skuggan
under kanalkajernas lummiga kastanjer,
se icke så överlägset på marknaden här under järnvägsbrons sotade valv,
peta icke så kuriositetsintresserat bland lumpen med era guldskodda promenadkäppar.
Kanske, säger jag, ni helt plötsligt kan finna något av värde även för er,
kanske det på botten av mitt lager av mögliga underkläder och sönderbrutna väckarklockor
finns en sällsam tingest som ni förgäves sökt efter runt om i hela världen!

Ja, ni har rätt, det här är en loppmarknad, ett avskrädesställe.
Men jag måste säga: Waterlooplein ligger ändå i Europas mitt
och tusentals människor har funnit glädje av det som strömmat ut från denna plats.
Jag har dränkt Amsterdam i lump och trasor
men jag har även öppet förnekat de holländska slätternas bördighet,
och jag står här som det eviga trotset mot prakten och vällukten som strömmar ut från blomstertorgen.
Min hatt kanske skimrar grönt i solskenet
och mina kläder luktar av fattigdom och fukt.
Men över mitt huvud rusar tågen fram som förbinder denna plats med hela världen.
Och hela världen finns representerat här på torget hos mig vid Waterlooplein!

Det är sant, jag är en smutsig försäljare av enkla ting,
jag schackrar med det som är lycka och till glädje för många
och jag säljer endast till högstbjudande.

Men under långa, frusna dagar då Atlantens regn
strömmat ner över mina varor,
har jag, hopkrupen under järnvägsbrons dånande
valv, tänkt att någon nytta gör jag ändå,
någon välsignelse bringar jag kanske med allt mitt
skräp.
Och ibland när jag stått här i svältyrsel
har allting vidgats och förstorats omkring mig,
varorna som legat hopade intill betongpelarna
har tusenfaldigats.
Och en gång kommer de att tusenfaldigas!

Waterlooplein är endast ett Europa i miniatyr,
en plats där människor slåss om lumpen
för att få det bästa till billigaste pris.
Minns att blomstertorgen är en lögn
och de bördiga slätterna bara utopi
så länge det finns människor som köper av mig!

Kom hit, ni alla världsturister, peta i trasorna
med era guldskodda promenadkäppar,
kanske det på botten av kaos finns en dyrgrip som
är värd att räddas och skänkas åt mänsk-
ligheten.

VERDUN

I.

En svart, mörk
uppsliten mark.
En gubbe som går böjd över hackan,
hans krökta gestalt, hans knotiga händer,
pannans svett som välsignar jorden:

här susade dödens stålskratt
över Västerlandet,
och den sällsamma världen
har fått ännu en busshållplats
— Verdun!

Mannen med hackan.
Han arbetar ivrigt.
Ännu ger jorden igen
döda och dödas tillhörigheter;
värdefulla souvenirer:
gevärsdelar,
rostiga bajonettspetsar
och vassa granatskärvor —

(herregud
att man icke kan bända upp
en av de hopbitna käftarna
för att spela in ett
autentiskt ångestskri
på grammofonplatta).

2.

Till oss simpelt nyfikna
(som lärde oss läsa
genom att stava samman
förstasidornas krigstelegram)
spottar turistbilens guide
ut sin hemska berättelse:

de förlängesedan förklungna
ångestropen —
de för längesedan genomlidna
smärtorna —
döden,
det svarta vanvettet
och stålhjälmarna som ligger i åkrarna
och kräks rostigt regnvatten —
allt tar återigen gestalt,
blir till vålnader i de skrämmande ord
som guiden slungar ut
genom sin högtalartratt.

3.

— — —

och därborta
går en ensam, fattig man med hacka.
Han letar, letar outtröttligt
i den leriga jorden —
(jord som
druckit sig mätt på människoblod —)

4.

Verdun,
Europas nya busshållplats:
ännu törs man inte glömma,
ännu är jorden här för värdefull,
ännu går det att spekulera
i granatkrevadernas svarta hål.
Med förskräckelse ser man
hur i skådespelets periferi,
vallmo och vete börjat sömma samman
den söndriga jorden,
och strö ut sin
blomdoft, sädesdoft
över vägarna.

VARDAGENS PILGRIMER

Varaktig stad är oss okänd
som vill utspeja vägens hemligheter.

Tidigt om mornarna stampar vi ner lägereldens
bränder under våra skosulor
och ännu medan dagen ligger framför oss med
en doft av det obekanta
vet vi ej var vi skall bryta vårt första bröd.

Men vi söker ej bröd och boplatser —
vi söker något hemlighetsfullt, något outsägbart.
Kanske vi på vår fattiga vandring
kan fånga en människas leende
och se skymten av en kärleksgärning.
Kanske vi kan rubba den fasta tron på hat och
ondska
och finna ett annat växelmynt än det hårda, kalla
guldet —

NYA SÖKARE

Okända mötas vi på vägarna.
Vi kommer utan pass och papper
ur mörker och morgondimmor.
Våra hälsningar är enkla,
våra handslag är hjärtliga.
Vi byter några få och kärva ord
om städer, länder och människor.
Kanske vi vandrar en dag tillsammans,
kanske vi ligger en natt vid samma lägereld
och lyssnar till flammornas trygga aftonsång.
Så skils vi igen
och försvinner in i
mörkret eller morgondimmorna.
Men med oss på vår väg
följer minnet av en ny människa,
en ny, okänd broder
i den kommande gemensamhetens stora krets.

EFTER NATTEN

Stod jag inte i Rotterdams morgongryning
med den oändliga natten bakom mig
vid ett bokhandelsfönster
och sökte i min sömnrusiga hjärna
tyda en av sidorna i Multatulis bittra böcker.

Mycket lustigt:
I Europa — på kaffeplantagerna,
i morgongryningens kalla havsdimmor
eller på det förtärande bålet —
överallt, du Multatuli
mötas vi, bröderna i världen!

En fanatiker sprängde världens gräns,
sonen av Genua och Cadiz.

I många nätters tunga stormar
har hans bleka erövaransikte
lyst framför djärva sjöfarare.

Smädad i livet,
förhånad i döden,
rider hans ande genom tiderna
på den mänskliga avundsamhetens
Rosaninte.

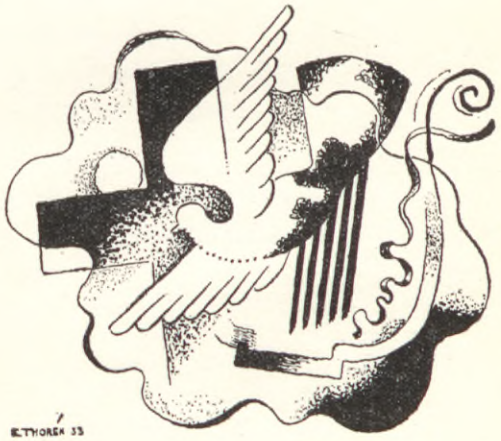
E. THORÉN 33

GORKI

I din ungdom
vandrade du tusen mil,
tusen ensliga mil
som förde dig
till människorna
och bort ifrån dem.

Varje fattigt möte,
varje svulten blick,
blev en korsfästelse för dig
en korsfästelse i smärta.

Under alla ensamma, fjärran år:
aldrig, aldrig rostade spikärren
i din själ.

HEDENVIND — ERIKSSON

Får jag samla ihop
en handfull män
ur Norrlands timmerkojor,
får jag släggor, borrar,
några yxor, sågar och dynamitpatroner,
så skall jag ännu
under långa vintermånader
stå i timmerskogen.
Jag skall dra fram vägar
över oländiga marker.
Jag skall föra ödebygdsbefolkningen
närmare städerna.

Jag skall bryta nya gruvor,
och om det gäller
draga vidare upp bland Nordlandets berg
och därifrån föra oskattbara rikedomar
till människorna.
Jag skall bygga broar och järnvägsbankar,
dämma forsar, uppföra kraftverk.
Jag skall följa med i timmerflottorna
till havet.
Jag skall dika ut vattensjuka myrar
eller lägga obruten
och frostbiten bygd under plogen

Allt har jag gjort
och allt skall jag göra igen,
blott jag får välja ut en handfull
hårda och härdade män
ur Norrlands timmerkojor.

TOLLER

Mina lemmar i bojor,
min kropp omgärdad av stenmurar;
låt mask förtära mig,
bränn mitt stoft
— strö ut askan för vinden —
Men min själ, människor
som har sin rot i det evigt
ursprungliga,
kommer ni aldrig att kunna kväva!

BARBUSSE

Nära livet, nära döden
kämpade jag på ljusets
och framtidens front —

Ur granatkrevadernas järngrepp
och statslögnernas kvava gift
vaknade jag upp inför mänskligheten elände —

Stängde jag mig inne på min kammare?
grät jag skamsen i skymundan?
led jag med de lidande i tysthet?

Nej, nej —
deras smärta kände jag
och deras nöd var min.
För stor och kvävande
steg världens ångest
inom mig —

Deras röst blev jag
deras anklagande röst —
ropet ur de okända, döda
människomiljonernas
stumma strupar.

WHITMAN

Något outsägbart finnes
som länkar jordens barn tillsammans,
något som ligger bortom orden,
något som ej fångas i formler
och kan sägas exakt.

Är det törst —
är det hunger —
är det längtan —
eller
är det den stilla, stora kärleken?

PRESENTATION AV OKÄND EUROPÉ

B. TRAVEN.

Okända,
främmande människors blod
flyter i mina ådror.
Ett enda skänkte man mig,
l i v e t
och kampen för livet —
Visst kunde jag fråga:
vem är jag?
Men i stället frågar jag:
vilka är vi?

Okända,
främmande människors röster
ropar inom mig.

Min kropp är ett bräckligt fängelse,
alla stridiga viljor förenar jag
all världens kamp och glädje och sötma
till ett enda

till gemensamhet.

Okänd,
uppsprungen ur livets mitt
vill jag tala till er,
förena alla era tysta röster
med min röst som skall ljuda högt
i den stormiga tidens kör.

Okänd vill jag gå ut bland er,
ödmjukt lära, lyssna och se.
Men en gång skall jag komma tillbaka;
min stämma skall ljuda
och genom mig
skall mänskligheten
lära känna era namn,
era öden, förhoppningar,
minnen och drömmar —

C. J. L. ALMQVIST

En stjärna sökte jag alltid följa,
rättens och kärlekens,
men vilsna vägar förde mig bort
och min hand vändes mot det svarta.

Generationer — domare:
vem söker sanningen i ynglingens drömmar,
vem törs någonsin tolka gubbens oro och ångest,
vem känner de långa, vakna nätternas kval
och vem kan ana all den plåga
som såddes ut över världens vägar?

Min stig har irrat bortom gott och ont —
låt mig i tysthet få sluta ögonen
här i ett främmande, kallt land,
fjärran från de mina.

Men varför inte söka romantik i arbetet,
underliga jobb på avlägsna platser.
Å, hur girigt ser inte det ofullbordade på våra händer
hur anklagar det oss inte när vi likgiltigt går förbi!

Jag har druckit doften av jasmin,
legat under blommande syren
och gripen beundrat mandelblommans enkla skönhet.

Men jag har också sett det flytande stålet
rinna ur bessemerugnarnas helvetesheta gap.
Stålet som människan dragit ur jorden
för att taga i sin allomfattande tjänst —

En gång formade jag det första stycket stål,
det vred sig som en eldorm under mina händer.
Snabbsvarvens djupa bett var outhärdligt!
När allt efter dagar var gjort
betraktade jag det stolt och med ömhet.
Vad betydde blommor, dikt och litteratur
då skönheten sjöng starkt ur mitt första arbete.

En propelleraxel —
Nu bär den tusen människoblommor
över okänd atlant.
En ångares öde och tusen främmande liv
— människoliv som är skönare och
kanske onyttigare än någon blomma —
beror i dag på mina händers arbete

Står valet mellan
orientalens kontemplation
och occidentens vakna vilja —
jag vet vad jag väljer
för mina starkaste stunder!

BÄRARRYTM

Bärare runt världen
bärare av tunga bördor,
överallt strävar vi —
framåt, framåt,
upp mot ljuset.

Vårt blod, människor,
är världens blod,
och ur mörka schakt
bär vi till er
jordens rikedomar.
Vi bära, bära —
våra ryggar är böjda
under bördornas tyngd.

Vad veta vi om sorglösheten,
vi ser endast våra fötter,
vi ser landgångarnas långa linjer,

vi känner hur svetten
rinner över våra ansikten,
vi känner det tunga trycket
av bördornas hundrakilon på våra ryggar.
Bärare i sol är vi,
västafrikanska negrer —
bärare i stingande köld är vi
nordeuropeiska lastare —
bärare av mångskiftande ting är vi
i avlägsna, bessarabiska hamnstäder.

De tomma, giriga rummen
har vi lastat överfyllda —
Vi har burit våra bördor
och tusen, tusen stolta fartyg
har sjunkit djupt ner i havet
under oss och våra bördors tyngd.

I rader av hundra och åter hundra bruna ryggar
vaggar vi ombord och tömmer våra korgar
med bomull, monkeynötter och apelsiner.
I en trasig flock springer vi, släpande
kol, päronträ och furuplank —
och varligt, varligt bär vi mellan oss

kaukasiskt vetemjöl,
dyrbart palmträ, sandelträ
och tunga block av
eksplint, cypress och mahogny —

Bärare under soliga sydlandshimlar
och flämtande vinterstjärnor,
bärare av mångskiftande och dyrbara ting.
I alla världshamnar släpar vi fram
jordens oskattbara rikedomar.
Med våra kroppars möda
och våra pannors svett
mättar vi den eviga hungern
efter bröd ute i världen.

Bärare är vi,
en skara på miljoner
runt jordens alla laststageplatser.
Vad vet vi om sorglösheten,
det lättjefulla —
vi gudar, Atlas söner,
som med samfälld styrka
lyfter upp den sköna jorden
på våra böjda skuldror —

SYDLÄNDSKT LANDSKAP

Rastlösa arbetare
pressar bröd och vin
ur den stenhjärtade jorden.

Hård och tung är deras dag
hård och tung utan slut —
Solen bränner obarmhärtigt,
marken ligger bar och blottad.

Hör mulornas smärtoskri!
Är det inte jordens eget skälvande hjärta
som ropar?

Länge har jag längtat bort
från trasorna, kylan, eländet —
Som barn längtade jag redan
och mina tankar fylldes av de
fjärranbeskrivande böckernas ord!
Vad fann jag äntligen?
Sol och kamp och trälar igen.
Ett dubbelt bittersvårare liv,
dubbelt tungt, dubbelt meningslöst
mitt i allt överflöd och lättja —

FINSK SKOGSBYGD

Sakta, med blottade huvun
går vi över decenniumgammal mossa
in i timmerskogens tempeltystnad.

Här under låga, sammansjunka kullar
vilar ryggåsstugornas, torpens
och fosterjordens bästa söner,
de som dog för drömmen om frihet.

Glömda, okända
i djupaste skog —
Här finns inga monument,
här brinner ej
Triumfbågens eviga låga.

Endast det ödmjuka kråkriset
grönskar ivrigt här
för att dölja de i hast
uppkastade gravhögarna.

Men lyss till tystnaden,
lyss till skogsvindens spel,
se stjärnan över tallarnas toppar,
tolka drömmen som bor i människornas sinnen —

Allt detta brinner som en evig låga,
ett levande äreminne
som sent skall glömma
frihetshjältarna
som okända
vilar här under mossan.

36 MILJONER 1933

Överallt slavade vi för kulilöner.
Ändock kom det år tillslut
då hungerns feberblod oss nådde.

Å, hungern skapar allt så nytt,
så sagolikt, så hårt och kallt.

Ack, för länge gick vi vill i världen,
för länge trodde vi på de goda orden.

Svälter gör vi nu
vid de dignande borden.

Och tätt intill de dånande härdarna
ligger vi frysande, huttrande —
väntande på människan!

APPELL

Svarta är fabrikernas gudar
svarta, med sot över pannorna
och svarta är dess tjänare.

Ett liv i syror och olja
ett liv bland maskiner,
i torra, heta luften —
i dammiga, osunda fabriker.

Skänk in av sol och ljus
skänk in av liv och glädje.
Skapa tillvaron fröjdefull
bland maskinerna,
bland alla levande människor.

Nytt liv sjöng i städerna —

vi som vandrat genom mil och dagar,
vi som kom ner från bergens ensamhet,
från ödsliga, överblåsta slätter
och oroligt slungande hav;
vi alla brödets pilgrimer
och ensamhetens uttolkare:
vi upptäckte städerna
och städernas stora, stolta sång —

Långt ute till sjöss
ser man hur stadens ljus
spolar upp mot nattens mörka himmel —

Långt inne i de tungt suckande skogarna
förnimmer man en ton av stadens brusande
orkester
Långt borta i tystnaden
går man igenom alla mörka, smärtfyllda minnen.

Med varje andetag
längtar vi ut ur vår ensamhet —
vi vill förnimma människor och rörelse,
vi vill se ljus och höra röster.
Länge borta från allt
i veckor och månader
grips vi av tystnadens smärtfyllda leda:
— staden väntar på människan.

Städerna äro många, tusenden
till alla har vi kommit med öppna sinnen.
Hungriga och törstiga har vi anammat allt.
Dess spända, höga ton har dallrat genom våra
själar
och dess ljus har avspeglats i våra pupiller.
Vi har givit och vi har tagit:
städerna har fått sin prägel av oss
och vi har druckit oss otörstiga

av dess levande själ —
snart nog vänder vi övermätta
bort till ensamheten igen,
till havet, hedarna och bergen.

En ny sång har vi upptäckt och uttolkat:
liksom hungern och kvinnan
alltid behärskar vår fantasi —
skall även städerna ständigt leva i vårt minne,
och vår barndoms hav och hårda plåga
glömmer vi för det nya trotset
som sjunger i vårt blod —

FÖRSTADSMINNE

Du och april är ett,
april med sina mjuka skymningstimmar —

Varje kväll mötte jag dig vid den mörka porten
och vi vandrade sida vid sida in i den dunkla
stadsparken.
Träden hade ännu ej fått några löv,
de stod där knotiga, svarta och grå.
Minns du deras magra skuggor,
och minns du fabrikens mörka silhuett bakom
deras genomskinliga kronor.

Denna fabrik: mitt största offer var du!

I massan som vältrade förbi tidkontrollen
minns jag ännu ditt friska ansikte.
Jag minns våra hemlösa vandringar i stadsparken,
då det svala försommarregnet föll sakta runtomkring oss.
Och när du i någon skum och undangömd vrå
lyfte upp dina armar och pressade dina unga bröst mot mig,
kände jag doften av regn från din hy,
från ditt hår, dina händer och ansikte —
och du blev ett med försommarregnets varma, mjuka innerlighet.

Men bakom oss och vår unga lycka,
bakom trädkronornas glesa galler,
låg fabriken i mörk silhuett och vakade
vakade och väntade —

Maskinhallarnas olja och damm
glömmer jag för doften av regn från dina händer.

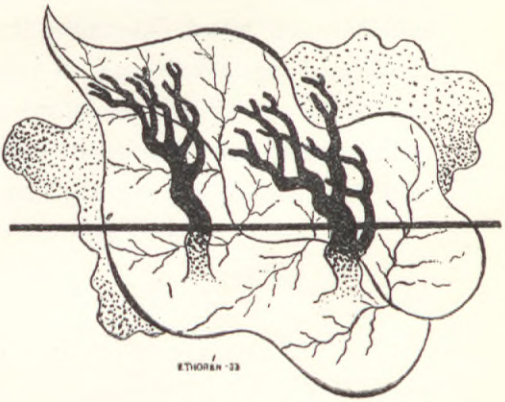

6—*Occident.*

BREV FRÅN HAVSBANDET

Luften har plötsligt blivit kall och klar. Solen seglar lågt fram över ytterskärens runda sälryggar. Vattnet står genomskinligt över grynnorna och ute vid bådorna har det en glans av djupaste grönt. Tagelormarnas och de slemmiga sjöstjärnornas tid. Från skötekan ser man långt ut till sjöss härifrån. Ja, genom vattendiset anar man Polens platta strand. Och i vingpennornas sus från ensamma, drivande sjöfåglar, tycker man sig höra det mångstämmiga sorlet från Gdynias hamn: plaskandet av propellervatten, hundratals människoröster (polskans sludder av tjocka, väsande tungljud), slamrande maskintelegrafer, gnällande vinschar, pladder och pianolastänk från tusen smutsiga, smoriga shop —

Ja. Ännu är det kvar några tidiga, klara förhöstdagar med brinnande morgonljus och långsamt sjunkande aftonsol. Sedan kommer det en molnig och mulen tid med svarta vatten över hällarna. Vatten som tåliga män kommer att kamma igenom med stornoten på jakt efter den begärliga strömmingen. Skall djupen giva någonting i vinter? — Nu är slåttertiden inne här i skärgården: bladvassen har mognat och blommat. Nu vadar gårdens folk ute på de långgrunda, dyiga sjöbottnarna och prövar betten i de krokiga skärorna. Det är festliga, arbetsamma dagar. Med uppkavlade byxben och nakna överkroppar går vi i en vid linje ut i det ringlande vattnet och hugger av den höga, gröna skogen. Och under tiden bärgar kvinnorna buntvis upp av kreaturens vinterfoder på stranden. Dagar i höstlig sol: skärgårdens slåtterarbete.

Ute på det yttersta, stormsopade näset häckar ett par havsörnar. Ett av de sista, sällsynta paren härutåt. Deras bruna fjäderskrudar och mäktiga vingslag bortöver fjärdarna är vår stolthet.

Nedanför deras vida, tallriksplatta bo är marken översållad av de dödas ben. En plats för örnar, den kan icke döljas. Och rakt utanför stupar några klippor ner i det horisontgrå havet.

Fiskarbyn ligger stilla, tyst i den tidiga kvällsskymningen. Granngårdens Gertrud sitter på mjölkpallen och kramar kospenarna mellan sina mjuka fasta händer. Mjölken slår i smala snabba strålar ner i den galvaniserade plåthinken. Hon sitter framåtböjd med armarna under kon. Det tunna bluslivet stramar till över skuldrorna och urringningen faller upp i en vid påse framme över brösten. Kvällsmjölkningen är hennes sista syssla för natten. När hon söker ensamheten mellan de branta strandstenarna kan hon också se tillbaka på en väl använd dag. Under den höga, skymmande kvällshimlen: ensamhet. Här ute gnäller inga musikinstrument och jazzens gråt hörs inte över de vida vattenflaken. När natten kommer, hukar sig gärdesgårdarna under mörkret. Några hundra mil österut ligger Gdynia med tysta dockor och larmande krogkvarter. Där går landgångsrusiga sjömän till ankars hos beredvilliga flickor.

Här under örnbot hörs ingen eggande och sövande musik. Endast vinden från öster och vågprasslet mot strandstenarna. Brydsamt stirrar vi båda in in nattens allt mörkare ansikte. Det är så svårt att finna ord i en stor ensamhet och någon underförstådd musik förenar oss icke. Vi talar lågt och sakta om byn, om arbetet och om morgondagen. Våra händer är ännu stela efter greppen om vasskäror och räfsskaft. Och plötsligt minns vi till bakgrund mot aftonens stilla ensamhet den gångna soliga dagens heta och häftiga arbete. Vi minns våra skratt och matrasternas skämtsamma ord. En gemensam rytm böljar mot oss: dagens arbete i den solglittrande havsviken. I våra själar klingar det av ett muntert, sorglöst skratt. Långt, långt borta i skymningen klagar en ensam, orolig strandspov. Vi sitter med ryggen mot ljudet. Men jag kan ändock *se* hur han under sin tvära, nervösa flykt, nästan doppar de spetsiga vingarna i vattnet —

Vi glider gemensamt in mot nattens mörka famn där endast nattskärrornas och den ensamma strandspovens lockrop ljuder. På strandsluttnin-

gen bakom plockar jag en näve *Jungfru Marie sänghalm*. Sakta böjer sig Gertrud bakåt för att vila sin nacke mot den gula blomsterkudden. Över vattnet seglar en höstgul månskärva genom mörkret. Borta vid båtviken hörs årslag och strax därefter gnisslar och knastrar sjötång och torra fiskskallar under tunga stövelsulor som vandrar genom nätgatan upp mot den sovande byn —

HÖSTMINNE

Låg och grå
oansenlig
ligger bygden
mellan bergen
ner mot havet.

Vadarfåglarnas
ängsliga skrin
långt ute på de
vattensjuka och
tuvrika ängarna,
är bygdens röst,
dess längtande rop,
längtan bort från
skogarnas vemod
och höstmörkrets
tunga gastkramning.

KVÄLL

Septembers aspar
reser sig i kväll
som blodiga galgar
upp mot himlen.
Höstvinden smeker
de darrande löven:
— avhuggna tupphuvun,
berättar bygdesagan.
— Sargade människohjärtan,
tänker folkliga drömmare,
som mot kvällen minns
sin egen, ödsliga ungdom.

TYSTNAD MOT NATT

Höstkvällen sänker sig över lövängarnas tystnad
och solens glödande klot uppslukas av det ljudlösa
havet,
den mörka jorden förvandlas och ett evigt urål-
derligt under sker —

Men vattnet vid våra steniga stränder stiger ej
över bräddarna för att sluta markerna i sin
famn
och himlen störtar icke samman — begravande
oss i sina flammande bränder.

Nej — allt förblir som det är.
Blott skymningstimmans blå skuggor lösgör sig
sakta från tingen
och vandrar långsamt ut över världen.

Snart nog rullar septembers kalla måne upp bland
stjärnorna
för att kasta ut sitt lånade sken
och skänka klippor och träd sina konturer åter.

Här är torpet i skogen
det grå och låga torpet.
Här böjer sig rågen mot jorden
och havren skälver sakta, undergivet
då sensommarvinden kommer ut ur skogen
och stryker sina breda händer över fälten;
— sädesfälten från vilka regndropparna
faller till marken som morgondagg —

Endast vetet svarar den skogsmörka smekaren
med ett solgyllene skratt
som lyser upp i den ljusa gläntan —

Stormen sopar ner snön ur ovädersmolnen
och sprider förvirring i enbarrens geometriska lek.

Den kommer med budskap till oss från fjärran
orter.
Och i ensliga, lövvirvlande höstkvällar
suckar träden under dess hårda famntag.

I natt är den lika säker på sin väldiga kraft
som då den rotfällde sekelgamla korkekskogar
och hotfullt mötte oss ute på det öde havet.

Stilla i snöstormen
sitter min lantliga sångfågel
den köldhärdande talgoxen.

Människorna som har precisa mått för allt
har ännu ej kunnat väga stormen med sina vikter:
på lek sopar den bort jordens hus,
tvingar skeppen ner i djupen,
bryter sönder sundens isbroar
och hopar oöverstigliga drivor runt min ensliga
gård —

Den kommer med buller och bång över skogarna.
Ute på havet säger sjömännen: "45 sekundmeter!"
och söker närmast skyddande hamn.

Havsörnen slås ned mot jorden
och långt inne i den frostiga skogen fryser
tjädertuppen ihjäl —
Endast talgoxen låter sig ej förskräcka.
Med dunlätta fjädrar balanserar hon sin kropp i
orkanen,
ingen makt i världen kan kasta henne över ända.

Notvarpet går mot land —

med frusna händer arbetar vi med trossarna,
isbitarna klingar av köld i vakens svarta vatten,
isen sjunger under våra tunga stövlar.
Och saltet och sanden gnisslar hårt och strävt
under stavkälkarnas stålmedar.

Här ute
tjugu famnar djupt,
söker vi mat i vattnets mörka värld —
vi sörpar upp strömming i hundrakilon
och lastar lådorna fulla av den glittrande skörden.

Långt ute på isens vidder
där finns vi —
Solen ritar långsamt sin snäva cirkelbåge över
ytterskärens låga ryggar,
och skuggorna förlänges mot kväll:
långsamt vinschar vi oss fram genom dagens
timmar
— genom snö och köld —
på vår outtröttliga jakt efter mat.

Vinternatten trycker sin hand över mitt hus.
Snöfälten lånar blå skuggor från månens ljus.
Som bild av skogens ensamhet och tysta vinterhunger
hör jag hur en skogsråtta gnager, gnager med giriga lycksökartänder
i golvbrädernas torra furuplank —
i natt förgäves sökande efter något annat
än trä och snö och kyla —

Björkarna sprutar
sin höstliga fontän
högt över granarnas
eviggröna vågor —

På den hårt klingande skogsjorden
trummar älgklövarnas kungsparad —
och i det frostiga nattgräset
smyger grävlingen på frusna tassar
för att skövla den vintersovande
myrstackspyramiden.

BRUTEN ISOLERING

Fåglarnas svarta nottecken
mellan telefontrådarna
som löper sin långa civilisationstjänst
över oktobers höstgula slätter.

Nu är skärgårdsön
förenad med världen
genom några tunna metaller.
Låt stormarna slå,
låt havet vända upp sin svarta buk,
låt köld och snö komma över husen:
döden, sorgen och alla glädjebudskap
susar hemlighetsfullt
genom landsvägens stolpar.

Och våta, frusna fåglar
sitter hela blåsiga oktober
som nottecken till en höstmörk melodi
lyssnande på sången i trådarna:

människoröster i när och fjärran,
människoröster i ljus och glädje.

VINTER

De kastade näten halas tomma
eller överfyllda ombord —
Vi arbetar hårt vid årorna,
issörjan skrapar under båtbottnen:
varje decemberkall kväll,
varje tidig morgon
pejlas havsdjupen
av oss matsökare.

God fångst — dålig fångst:
vi människor ute på vattnen
räknar kilovis nätens levande silvertyngd.

Och för båtdrömmen om stugans vänliga värme,
tänker vi ej på livets säregna manifestationer
och våra egna kroppars snabba förgänglighet:
alltid skall vattnet vila svart över hällarna här,
alltid skall den frostiga skogen äntra bergets höjd,
alltid skall himlen välva sin vintergråa kupa över
nejden
— men andra människor, senare släktled,
skall draga näten ombord,
ivrigt spörjande om
god fångst eller dålig fångst —

MORGON I GAMMALT LAND

Soluppgångens pärlemorljus
föll sakta över kullarna i öster.
Den nya dagen skrattade brunbränd.
Hur vita lyste icke Italiens vägar —!
Och kyrkogårdarnas mörka kulturcypresser
fick plötsligt en skimrande grönska över
sina svarta käglor!

BUDSKAP

Efter sommarkvällarnas lek
kommer till trädgårdarnas blomrabatter
frosten, den vita döden
smygande över skogsbarrikaden
och gärdesgårdarnas utspärrade vaktlinje.

Vägarna blir plötsligt hårda,
marken klingar av köld under skosulorna.
Och i den tidigaste morgontimman
ser man genom tuben längre till havs
än någonsin förut.

Höst: tingen kommer så nära.
Händerna svullnar och blir blodröda
i saltvattnets skarpa lut.

Med sista vintern kom rötan
till skogsbackens alstubbar.
Och i björnmossans pärlgrå fäll
lade frostfjärilarna sina larver.
Därbortifrån trummar nu dagligen
hackspettarnas jublande revelj
den unga våren till mötes.

LUMPARLAND

EFTER DEN STORA EMIGRATIONEN.

Åren sållar regn och snö över bygden,
sol och sommar och vinterns gråa dagar:
här står tiden still
och andas med evighetens starka lungor.

En gång klingade skratten och svordomarna här,
en gång dunkades kortlapparna i borden
och tonerna flöt ur dragspelens brokiga bälgar.

Men nu —
var är människorna som brukade marken,
var är de som smidde plogbillarna,
och de som reste husen,
och de som for ut om mornarna och dörjade
torsk —?

Husen har sjunkit samman,
båtarna ruttnar upp på stranden,
åkrarna har lagts i träda,
och överallt flaggar renfanan
för den ödsliga skogsvinden —

Var är människorna som arbetat här,
som kämpat, slagits och älskat —?

HAVET ÄR EN VILDMARK

Havet är en vildmark
oföränderligt och evigt nytt,
en vattenstepp för oss att utspeja
solmorgnar — stormkvällar.
I mekanisk böljerytm
söves vi under arbetet.
Var det Kap Finisterre
— eller var det Sandy Hook
som försvann under horisontens linje?
Havet är evigt lika
och alltid nytt —
Dess puls böljar i samma rytm
vid alla kontinenter.

I Roslagens steniga mylla
skar plogbillen djupt —
Skalmarna skakade mina armar.
I den uppluckrade jordens fåror
rann musklernas krafter ner
liksom de en gång begärligt slöks
av stålskyfflar och kolstybbshögar
under helvetiska arbetsskift.
Och liksom under många skymningstimmar
jag sett det oändliga havet svalla upp framför
fartygets bog
såg jag nu den magra jorden
rulla undan i jämna vågor
bakom hästarnas hovar.

Med hösten kom min länge förgätna barndom:
den djupa instinkten till jorden.
Hos varje människa finnes den —
hos de som med tunga steg följt i plogfårornas
kölvatten
och som i himlens vindar
räknat med vinterns bröd —

ESTETICISM

I.

Jordens skönhet är icke förborgad för oss!
Även fabriksarbetaren i oljig overall
kan betagen lyssna till vindens sång i gräset.

Också havsproletären kan i en öppen minut
i vila vid relingen
se en glimt av havets storhet!

2.

Hur många har upplevt natten
och morgonens tidigaste timmar?
Sval som en smekande hand
sänker sig mörkret över jorden.
Friskt som doft av havsvatten
känner vi soluppgångens kyla
fläkta mot oss.

3.

Vårmorgnarna i havsbandet
är alltid lika
ändock ständigt så nya
oupplevda —

Vi kommer dit två jägare,
— vad för underliga jägare?
Vi glömmer ju ändock alltid
bössorna och skotten
och ligger där i tysta, talande timmar
på den kala klipphällen
för att lyssna till det oändligt mångfaldiga
som lever sitt rika liv runt omkring.

4.

Flicka,
jägaren kommer ur skogen —
räck honom rodnande
en skopa källsvalt vatten.

Skogarnas dunkel
doftar ur hans kläder.
Anar du bakom hattens granna fjäder
världen, vid och vackert solbelyst?

Längs avlägsna karavanstigar
har vi fraktat varor.

På långfarande fartyg
har vi skyfflat kol
och vakat vid kompassen.

Djupt inne i ödeskogarna,
långt borta från bygd och bruten mark,
har våra yxor sjungit i takt
till dagens timmar.

Människor —
till er har vi släpat kostbara ägodelar!

Tvärs över kontinenterna
och tvärs över världshaven
kan vi visa på våra spår.

Kort är vårt liv,
snabbt förflyta levnadens dagar.
Men årtusenden härefter
skall tingen sjunga högt om våra händer.

Många gånger har vi kämpat oss fram
med blodiga nävar
för att trycka verklighetens bittra salt
mot våra såriga läppar.

Och många gånger har den hårda stormen
kastat oss tillbaka
med bräckta bommar och sönderslagen bog.

Många gånger, många hårda stormar:
vårt mål har varit morgondagen —
en fläkt av framtiden.

Vi har velat provspela okända instrument,
gå ut genom vardagens portar
och erövra det nya, obeprövade.

Alltid, alltid har vi kastats tillbaka,
ändock väntar vi varje vår
på den befriande islossningen!

Våra farkoster
rycker i ankarkättingarna
och vinden spelar
sina vårliga visor
i riggens luftiga violin.

Nya kuster, okända atlanter. Trots allt:
framtiden är vår och morgondagens verklighet!

MANSKAPSKONSERT

En båt lastad med koks. Koks över vinscharna upp till kommandobryggans sotsvarta skärm. Koks över och under däck. En gammal smutsig kokstrader. Och vintervädret utanför Cornwalls klippor. Stormen, den kommer sopande med snö och kyla från norr och breder ut sin hårda-mjuka famn runt vår båt. Bär den framåt över sjöarna. Tornar upp vattenbergen under kölen och spelar mångfingrat på ribb-barrikaden runt relingarna. I samma ögonblick visslar den gällt uppe i tacklingen och fräser ut sitt förakt tätt utmed de vältrande sjöarna. Stormen är tung och lustig som en lekfull björn i dag. Den snörvlar djupt nere i basen av iver och brådska. Den rullar ihop sig på sin mjuka nacke och tumlar runt med den tunga bakkroppen högt i vädret. Ingen vet i vilket ögonblick stormen, vår björn, skall sträcka

ut sin breda tass och med ett enda våldsamt slag sopa alltsammans överbord som vi har uppvräkt på lastrumsluckorna.

Julafton. Hur många underliga minnen väcker inte det ordet: julafton. Och ändå är det en dag för oss lik alla andra dagar, smutsig, svart och olustig. Vakterna måste göras nere i maskin och uppe vid rodret. Under tiden ökar stormen alltjämt. Skutan sätter sig och stampar i sjöarna, hårt och klumpigt som endast en gammal nerlastad ångbåt kan göra. Hela dagen har kaptenen inne i karthytten haft kontakt med den engelska rundradion: meteorologernas rapport varannan timme föranleder ingen att se ljust på framtiden. Det nordatlantiska vädret är som man kan vänta vid denna tid: vilt, obändigt; fyllt av raseri och kraft kommer det rutschande och slänger sig obarmhärtigt över allt som finns i dess väg. Vår båt, vi själva och tre tusen ton koks är endast en lekboll under hårda, ovarsamma händer.

På babords sida reser sig Cornwalls klippor. Dödsklipporna där så många skepp och så myc-

ket manskap malts sönder i bränningarnas sugande famntag. Till styrbord breder den öde vattenöknen ut sig i grå, tröstlös enformighet. Julafton. Vad säger ordet för dem som är här ombord?: lite extra mat, vitgröt och skinka, samt så en sup per man, det brukar nu skepparna vanligtvis bjuda på. Men annars är det ingenting, absolut ingenting utöver det vanliga: arbete, kyla, väta. Och så smutsen som biter sig fast överallt, kolstybben, vilken oupphörligen flyger likt svart sand från för till akter. Det enda liv man kan skönja med blicken är de alltid hungriga måsarna. Mil efter mil, dag ut och dag in, följer de oss som en skränande och alltid påpasslig livvakt. På darrande vingar hänger de till synes orörliga uppe i luften, vaksamt vridande på sina kloka rovfågelshuvun. Dem och deras lätta kroppar rår inte ovädret på i alla fall. Envist och ihärdigt följer de oss genom storm och stiltje, för att till slut som lön för sin trohet bli utfodrade med en hink avskräde. När vilar han egentligen, den outtröttlige havstruten, avlägsen släkting till albatrossen; havens kungsfågel och sjömannens eviga fiende som britternas *Victoria* förgäves försökte föra över

ekvatorn och plantera i nordliga farvatten till prydnad för gamla Englands söndersågade kuster.

Nordatlantisk julafton. Ingen väntar något av den, ingen önskar något. Någon av oss har kanske ett litet minne. En jul med frost, snö och värme: en brasas vänliga sken. Här finns det endast väta, arbete och mycket stybb. Hugo försöker ett tag med munspelet, men melodierna fryser ömkligt fast mellan de rostiga plåtskållorna. Grammofonskivorna är spräckta och utspelade; ingen glädje är vår i kväll förutom den vanliga: sömnen då man förgäter sjöarna och det myckna släpet. Ja, vi kan ingenting. De gamla kinaseglarna sjöng i alla fall med trots och hån:

> We poor sailors standing on the deck,
> With the blasted rain all a-pouring down our necks;
> Not a drop of grog would he to us afford,
> But he damned our eyes at every other word.

— Då kommer plötsligt en av utkiken nerför skanstrappan, försiktigt bärande den radio som

annars brukar stå i karthytten och där vi i eftermiddag regelbundet hört den engelska meteorologens pessimistiska röst. Munspelet och grammofonen kastar vi undan. Och vi glömmer varje tanke på sömn. Här låg vi inkrupna i en mörk och osande skans långt ute på Atlanten. En smutsig, hoppande, obetydlig fläck utanför Cornwalls klippor. *Men vi hade förbindelse med yttervärlden!*

Vilken oerhörd betydelse ligger det icke i de orden: *förbindelse med yttervärlden?* — Vi led ingen nöd, vi hotades ej med undergång. Men likgiltigheten och ledan hade fått makt över oss alla. Utrymmet innanför fartygets relingar är en trång och smutsig plats. Man säger inte mer än vad som är nödvändigt. Man är dolsk och hätsk över smutsen och det instängda livet. Man hatar allt och man hatar varandras röster.

Men nu har vi, tusentals sjömil från Sverge, förbindelse med hemlandet. Det är en för oss okänd kvinnoröst som berättar något. Stämman har en varm, mjuk timbre. En kvinna med så-

dan röst måste ha ljust, vackert hår och ett par muntra ögon. Alla målar vi hennes bild framför oss i den halvskumma skansen, och var och en ser sitt ideal. Dessemellan sneglar vi förstulet på varandra: endast barbariska, kraftiga manskroppar och grova, brutala ansikten. Som från en bättre och lyckligare värld når oss kvinnorösten. Därborta någonstans måste det finnas ljus, lugn och trevnad. Omedvetet börjar en av oss städa upp i kojerna och plocka samman de solkiga matkärlen i vår nerrökta manskapsskans. Inför den mjuka, okända rösten, känner vi oss alla avslöjade, mindervärdiga.

Där ute tjuter stormen och Cornwall reser sina dödsklippor på babords sida. Över stormbyarna når den distinkta stämman fram till oss trötta lyssnare. Vad är ord? Något som man ej kan ta på, något som snabbt förflyktigas och plånas ut. Men ändå föder dessa en stämning, föder bilder i vårt medvetande om förgångna jular och om jular som man önskat sig men aldrig upplevt. Vi är ett dussin män med dunkelt förflutet, vem kan veta vad alla tänker på och ser inom sig själva

där de sitter runt bordet med de svarta och lingula luggarna hängande ner i pannorna, medan den svängande fotogenlampan i taket oroligt kastar sitt gula ljus av och an över skott och durkar. Vem kan veta vad de tänker på! Men alla upplever vi i denna stund något som är förmer än materiella fördelar. Något av det mänskligt primära: gemensamhet!

Långt ute vid Orkneyöarna
mötte vi, havets hamnsjåare,
ombord på motortradern Victory
två tidsåldrar.

En av kinatradens sista klipperskepp
susade förbi på tio sjömils avstånd
med dukarna fyllda av västlig vind.

Samtidigt kom en av de stora, tyska
rederiernas linjefartyg
klyvande genom sjöarna,
(en av dessa båtar som spydiga femtioårsgastar
kallar för havens värdshus —)

Två silhuetter såg vi där vid Orkney
en gången tids — och en kommandes.

Vi smutsiga sjåare
ombord på Victory
släppte rosthackorna,
stod länge och stirrade
på de två strimmor kölvatten
som plöjts upp framför vår bog.

Och en fjärran jul
sitter man här
och tummar på ett brev:

"Kära ni!
... sjön är ödslig och hård.
Hamnarna locka er,
hamnarna med sina dåliga nöjen —"

Man har krupit in
trött och frusen i värmen,
halvmätt, med en kopp kaffe inombords.
Man har läst tidningarna hemifrån
(å dessa tidningar man längtar efter)
och sitter nu med ett brev i handen,
ett brev som är som en fattig välsignelse:

"Okände vän,
jag hade också en son.
Han blev borta därute
långt, långt från mig!

Jag tänker på honom
när jag säger till er:
undvik allt som är falskt,
allt som är ont och elakt.
Har du det svårt,
tänk på din mor
din gamla mor
och skriv ibland till henne —"

Tusan också!
har jag inte
släntrat gata upp och ner,
frusit i bitterhet,
svultit i nöd
och svurit i trots?

Nu sitter jag härinne
med ett brev i handen.
Brevet från en okänd kvinna
som talar ödmjukt till mig
genom några få och fattiga ord.

För helvetet!
har jag inte hatat och hädat,
har jag inte förbannat —
kom ej och spörj mig om
nattgatornas stela, döda grin,
och fråga ej hur det känns
med magen i hungerkramp
under långa dagar.

En cent, en shilling,
några fattiga francs,
hamnarna är många
och ländernas mynt är få.
Tankarna hinner bli döda
tunga och stela
som gatorna man går.

Nu sitter jag här
denna jul
med brev i min hand
från en okänd kvinna.

Herregud så skönt
att vila ut från gatornas ångestgrepp.

Jag somnar in här på min stol!
Värmen kommer och slingrar med mjuka
armar om min frusna kropp.

Ja —
det är helg, det är jul,
det är fest i sjömanskyrkan.
Vad säger prästen —
vad lyssnar skaran av helgdagsklädda sjö-
män på —?

Ingenting, ingenting
bara tomma ord —
ord som ej ger någon tröst!

Men jag sitter här ensam
lycklig och halvhungrig
och somnar sakta in i värmen.
Inget minne från mörkret därute.
Men mitt brev har jag i handen,
brevet från en okänd kvinna —

HÄNDELSER

I.

I går kväll var det flickor ombord i skansen. De stod där plötsligt i den branta trätrappan, skrattande och leende: — Buen diaz, senjores! De var lockande svarta med röda munnar och blixtrande vita tänder. Men vi måste visa bort dem. Det var svårt. Vi frös då vi tog dem i armarna och pekade upp mot däck samtidigt vi energiskt skakade på huvudet. Värmen från deras kroppar strömmade ut genom det tunna klänningstyget. Blod mot blod och begäret slog sina bojor hårt om oss —

Därute kastade månen sin silverolja över det mörka Medelhavet. Samma flickor hade föregående kväll varit midskepps hos befälet. De kom från Graos skummaste kvarter. Vem av dem hade legat med förste styrmannen? Den flickan hade syfilis i blodet nu. Vi måste köra upp dem på det månbelysta däcket. Ty ingen av oss här framme ville ärva styrmannens sjukdom. Först befälet, sedan vi, även i den saken! Men för ett ögonblick blossade ändock en osynlig eld upp i den mörka skansen. Det blev varmt och ljust där. Könet hade kommit vår långa längtan till mötes.

2.

I dag sitter vi utombords och målar över skrovets bara fläckar med flammande röd mönja. Båten ligger på lätten och vi arbetar tätt intill vattenlinjen. Från land — från bergen i norr, blåser en hård, kylig vind, som kommer sjön att gå hög även härinne på redden. Vi är fyra stycken som arbetar på de gungande utombordsställningarna. Vinden slår ut mönjan i långa, röda streck från penslarna. Längs fram mot fören står Henry på sitt smala repbräde. Skrovet sätter sig hårt och hastigt i den tvära, kantiga sjön. Vi måste manövrera försiktigt för att inte förlora någon av färgpytsarna. Henry håller upp hän-

derna för munnen och ropar något genom stormen. Orden når oss tre andra i tur och ordning: — Följer ni med i land i kväll? — Naturligtvis! vi skriker ut svaret med höga, hårda röster. Henry nickar belåtet tillbaka. Därpå visslar han ett meningslöst potpurri. Plötsligt rider skrovet runt om förliga ankarkättingarna och vi får stormen rakt från sidan. Samtidigt förlorar Henry fotfästet och faller ner från sin ställning. Vattnet där han försvinner, färgas rött av den utspillda mönjan. Det ser ut som blod. En av styrmännen som stått uppe på poopen, rusar efter en frälsarkrans. Men när Henry kommer upp igen, är han redan långt borta från skutan. Tidvattnet tar honom med sig. Någon rusar upp på bryggan och låter ångvisslan skräna. Det ligger amerikanare, engelsmän, tyskar, spanjorer och fransmän på redden utanför oss. Överallt kommer folk upp till relingarna när Henry redan hjälplöst drivit förbi. Man signalerar från båt till båt och längst bort håller man redan på att svänga ut däverterna. Och vi, vi sitter i en båt och ror förtvivlat. Där långt borta slår sjöarna mot vågbrytaren och kastas upp i vitt skum över den skrovliga stenbar-

riären. Men vi kommer försent. Sjöarna har redan hunnit fullborda sitt verk. Henry ligger uppslungad på vågbrytaren och blodet sipprar långsamt fram genom munnen och öronen.

Ombord hos oss får färgpenslarna och rosthackorna vila. Och fartygen ute på redden hälsar vår kamrat genom att sänka sina flaggor på halv stång —

SJÖMAN VÄNDER SITT ANSIKTE MOT EUROPA

Kom till affärernas blanka rutor
ni alla som talar om romantik och bohém,
upplev spegelbildernas bittra nöd,
Upplev i köldfrossa Murgers vindskupor
och shantesångernas sus,
kom sedan med drömmar och blå begrepp
till ungkarlshärbärgen
och frälsningsarméns nattlogis.

Min ungdom har gått
från väster mot öster
på den stolta Downeastertraden.

Som ett vingklippt kräk
singlade jag sista gången runt Hornet,
och min långsamma ålderdom
(då jag bittert saknade klipperskeppens
stolta dukställ)
förflöt ombord på rökiga koldragare.

Ett nummer har jag blivit
i den världsomspännande
Arméns fattiga, slitna här.
Ett fattignummer,
ett hjälpsökande hjon.

Mig trycker åldrandets skam,
klädernas trasor och kroppens hunger.
Europa tvingade mig
att i skumma gränder
tigga mina sista tobakssmulor.

INNEHÅLL

Endast sysslolöshet föder svårmodets sånger 3

1.

Occident 7
Vandra ensam i Piccadillys ljus 10
Ruiner 12
Skänk oss mod 15
I norra Frankrike 16
Bakom det bortrusande tåget 17
Den överallt framglidande 18
Vid gränsen 20
Symbol 21
Möte med människan 23
Nytt försök 24
Folkvandring 1—6 26
Marseille — ett ögonblick 36
Waterloopleins dagliga marknad 38
Verdun 1—4 42
Vardagens pilgrimer 47
Nya sökare 48
Efter natten 49
En fanatiker sprängde världens gräns 50

2.

Gorki 53
Hedenvind—Eriksson 54
Toller 56
Barbusse 57
Whitman 59
Presentation av okänd europé 60
C. J. L. Almqvist 62

3.

Men varför inte söka romantik i arbetet 65
Bärarrytm 67
Sydlänskt landskap 70
Finsk skogsbygd 72
36 miljoner 1933 74
Appell 75
Nytt liv 76
Förstadsminne 79

4.

Brev från havsbandet 83
Höstminne 88
Kväll 89
Tystnad mot natt 90
Här är torpet 92
Stormen sopar ner snön 93
Stilla i snöstormen 94
Notvarpet går mot land 96
Vinternatten trycker sin hand 98
Björkarnas höstliga fontän 99
Bruten isolering 100
Vinter 102
Morgon i gammalt land 104
Budskap 105
Med sista vintern 106
Lumparland 107
Havet är en vildmark 109
I Roslagens steniga mylla 110
Esteticism 1—4 112

5.

Längs avlägsna karavanstigar 119
Många gånger har vi kämpat 121
Manskapskonsert 123
Långt ute vid Orkneyöarna 130
Och en fjärran jul 132
Händelser 1—2 136
Sjöman vänder sitt ansikte mot Europa 141

Stads 8/12 159-k

Josef Kjellgren

SPANSK ODYSSÉ

Kr. 5: 75, inb. 7: 50

Denna bok är en verklig odyssé i Odyssevs egen stil. Genom dessa sidor brusar äventyret ... Natur och människor äro uppfattade med diktarens intuition ... en omedelbarhet och friskhet, som inte mojnar eller vissnar ... En verkligt underhållande resebok.

Torsten Fogelqvist i Dagens Nyheter.

En vaken och intelligent vandringsman med självständig uppfattning och ett tal som fångar vårt öra.

Carl Skottsberg i G. H. T.

En fyndigt utstyrd vagabondskildring, klarögd, frisk och absolut okonventionell; har överallt det personligt upplevdas friskhet.

Carl Björkman i N. D. A.

En rolig resebok ... han har verkligen något att berätta ... levande bilder från ett Spanien som inte så många spanienresenärer ha någon aning om.

Birger Beckman i Morgontidningen.

Alla ens sinnen äro engagerade vid läsningen, man slutar med en känsla av att själv ha varit i Spanien. Och glad åt att ha varit där i Kjellgrens sällskap — en poet och vagabond, en intelligent man på vandring.

Sven Barthel i Bonniers Litt. magasin.

Pris 3: — kr.

6000239170
Göteborgs universitetsbibliotek
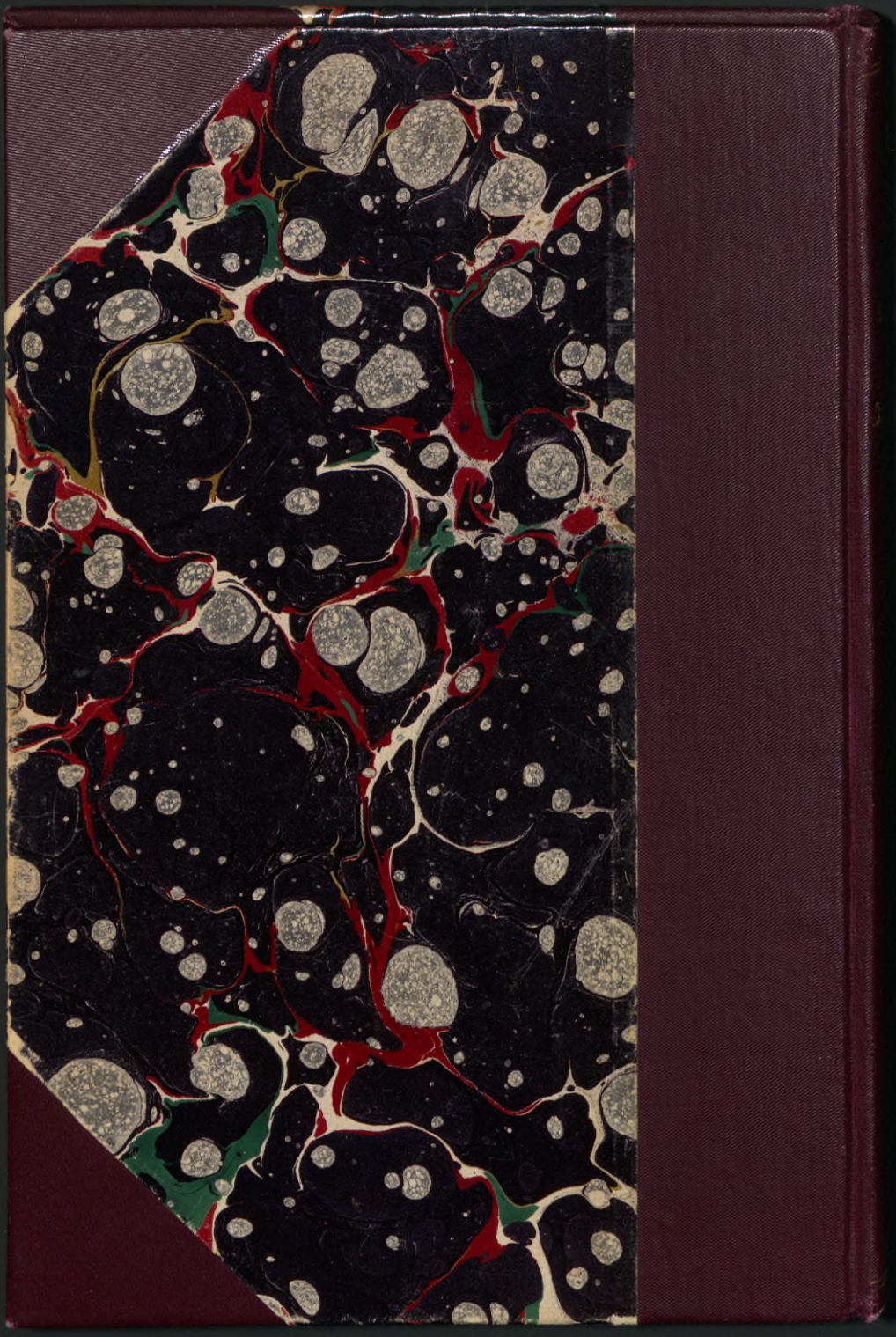
JOHN JOHNSON
BOKBINDARE
GÖTEBORG